

LII LEINI (SÜND. NURK) MÄLESTUSED

PANI KIRJA
RITA NURK

III KOHT VANUSEKLASSIS – ÜLD

Lii Lein (sünd. Nurk, 1933) küüditati koos pereliikmete Juhan Nurk'i (sünd. 1866, surn. 1949 Siberis) ja Ants Nurk'iga (1931–2001) 25. märtsil 1949. a. Maidla külast Virumaalt.

Perekond Lein, küüditati Kohtla-Järvelt.

Pereliikmed: Alide Elisabeth Lein (sünd. Kuusmik, 1908–1984), Endel Lein (sünd. 1933).

Perekond Hinno Pereliikmed Miralda-Juliette Hinno (sünd. Seppern, 1911–1988), Heinar Hinno (1940–1996) ja Laidi Nurk (sünd. Hinno, 1936) küüditati Kohtla-Nõmmelt.

Perekondade Nurk, Lein ja Hinno küüditamise (asumise) koht: M/M Sovhoosi farm/osakond nr 4 (Молмясо Совхоз N 251, ферма N 4) Kuragino rajoon, Krasnojarski krai.

Perekond Leini küüditamine kodust Kohtla-Järvel (pildistas naaber maja vastas asuvast reealuse aknaluugist).

Tagasipöördumise aeg: minu ja venna pere tagasisõit kestis 29. märtsist 1957. a. kuni 08. aprillini 1957. a.

Miks meie pere küüditati? Minu isa Albert Nurk oli esimese eesti ajal Kaitseliidu Lüganuse maleva rühma pealik. Kui vene väed 1939. a. Eesti okupeerisid, läks isa metsa. Metsavendadest moodustus Aru laager, mille juhiks oli minu isa. Laagris oli ka naine ja lapsi. Saksa ajal oli isa Oma-kaitse ülem. Kui vene väed 1944. a. sügisel Eesti teistkordselt okupeerisid, varjus isa jälle metsa.

Kohalik keelekandja informeeris metsavendade asukohast ja 8. jaanuaril 1945. a. piiras NKVD väeosa metsavendade Virunurme küla punkri sisse. Tunde kestnud rünnaku tagajärjel hukkus kohapeal 36 venelast ja 3 punkrikaitsjat (s.h. minu isa Albert Nurk). Nad ei andnud vabatahtlikult alla ja punker õhiti. Nüüdseks on kahe metsavenna leitnant Karl Toome ja Albert Nurk'i säilmed, mis jäid õhitud punkrisse ja ajaloo huviliste poolt 2001. a. välja kaevatud, auavaldustega ümber maetud Lüganuse kirikuaeda. Õhku lastud punkri lähedale püstitati kõikide Virumaa metsavendade mälestuseks memoriaal ja Kaitseliidu liikmete poolt ehitati metsavendade näidispunker.

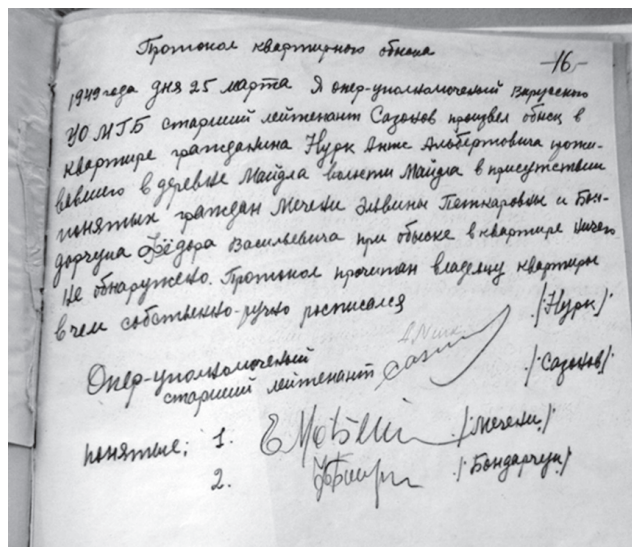
Meie kodu Aidu-Sookülas konfiskeeriti 1945. a. ja talu läks uusmaasaajast Venemaa eestlasele. Meid, ema, mind ja venda, aeti kodust välja. Ema kahe lapsega pidi otsima endale uue elukoha. Meile andis peavarju vanaisa Juhan. Ta oli oma vanema poja Augustiga Kõnnu talu hooldaja alates poja pere küüditamisest Siberisse 14. juunil 1941. a. Saksa ajal pidas vanaisa teenijaid ja seetõttu kuulutati ta vene võimu poolt kulakuks. See elukoht oli meile vihma käest räästa alla saamine ja sai perekonnale saatuslikuks.

25. märtsil 1949. a. varahommikul kell 6.00 trummeldasid vene sõdurid uksele. Neil olid külast kaasa võetud manukad ja teostati läbiotsimine. Midagi ei leitud, aga vanaisa, kui kulak, ning meie vennaga, kui "bandiidi" lapsed, olime määratud eluaegsele asumisele saatmisele Siberisse. Kõnnu talu konfiskeeriti.

Enne küüditamist oli minu koolitee jätkamine Tehnikumis ja Ülikoolis välisstatud. Pärast Maidla 7-klassilise kooli lõpetamist sooritasin sisseastumiseksamid Rakvere Arve/Plaanindustehnikumi. Sain kooli sisse, kuid mandaatkomisjoni otsus oli, et ma ei ole sobilik isik selles koolis õppima, kui nad minult kuulsid, et isa on metsas. Jätkasin siis õpinguid Kiviõli I Keskkoolis 8. klassis. Kuna ema tervis oli kehva, siis pidime vennaga ülalpidamise lisa teenimiseks veel ka vanaisa talus põllutöid tegema.

Vend töötas kuni küüditamiseni Küttejõu Kaevanduses.

Minu ema oli samuti määratud asumisele saatmisele, aga jäi küüditamata, sest viibis sel ajal jalatrauma tõttu Tartus haiglas. Peale ema haiglast tulekut ta küll arreteeriti ja viidi Rakvere vanglasse, kus hoiti kuu aega kinni, aga peale ülekuulamisi siiski vabastati. Endisesse elukohta ta tagasi minna ei saanud ja talle pakkus peavarju vennanaine noorpõlve kodutalus Aidu külas.

Perekond Nurk kodu läbiotsimise protokoll.

Meie sõit Siberisse loomavagunis nr. 13 algas Jõhvi Ahtme haruraudteelt Leningradi suunas, edasi läbi Kirovi, Sverdlovski, Omski, Novosibirski, Atšinski ja Minussinski Abakanini. Vagunis oli palju rahvast, pidev laste nutt ja kisa. Vaguni otstes olid laudlavatsid, mille peal magasime. Keset vagunit oli buržuika. Rongi seisu ajal aeti kaks inimest ämbritega toitu tooma. Rongi seisuaega kasutasid mehed jaamas peatunud söerongilt kivisöe varastamiseks, et oleks, millega ahju kütta. Ihuhädasid aeti vagunis ämbritel, mille sisu tühjendati läbi akna.

Abakanist edasi tuli veoautodel ja jalgsi ületada kolm jõge. Esimene jõgi oli jäätunud ja selle saime jalgsi ületatud. Teine jõgi oli nii madal, et sai veoautodega üle sõita. Kolmas jõgi oli ainult keskelt jäätunud ja äärtest sulanud. Veepiiri ületamiseks pidime pampudega kõndima mööda pukkidele pandud kitsaid laudu. Nii jõudsimme Kuraginosse, kus meid pandi täide pärast karantiini. Kui olime end pesnud ja ümberriietanud, viidi meid edasi rajooni keskusesse liha/piima sovhoosi nr 251 (Молмясо Совхоз N 251) ja sealt härjarakendiga 18 km kaugusele asuvasse osakonda nr 4 (ферма N 4), mis oli meile määratud asumise koht. Jõudsimme sinna 10. aprillil 1949. a.

Molmjaso Sovhoos koosnes viiest osakonnast, mis paiknesid ümber keskuse kuni 20 km kaugusel. Meie farmist/osakonnast oli kaks suurt loomavagunitäit eestlasi, kokku üle 90 inimese. Olime kui väike Eesti küla kaugel Siberi kolkas. Meie venna ja vanaisaga elasime barakis. Siberis ma kooliteed jätkata ei saanud, sest pidin tööl käima, et venna ja vanaisa eest hoolitseda. Kahjuks suri vanaisa Juhan Siberisse saabumise aastal ja maeti mäe jalamile. Minu tulevane abikaasa Endel elas oma emaga majalobudikus ühes toas 5-liikmelise perekonnaga.

Barakk Siberis, kus elas üle 70 inimese, s.h. ka meie.

Baraki tagumine külg (X märgitud akna all oli sea aedik) Siberis jõekalda poolt ülesvõetud.

Maja, kus ühes toas elas 2 perekonda, kokku 7 inimest.

Siberis
 Sun Siberis Aasia rajal
 Kus põlised orud ja maad
 Sun eistlased orjuse raivod
 Valja saadetud isademoalt
 Kuu hommikul idusse arisin
 Suis punased täis oli hoov
 Ja hirsinal tuppa nad tumesid
 Et orjusse saata saaks meid
 Paar tundi meil anti süis aega
 Et parida rõhoreid mis on
 Et jäädavalt rõõvida kodu
 Mis armas on olnud ja meil
 Jumalaga, jumalaga minu kodu
 Jumalaga kas enam näen sind
 Jumalaga kas iegi ka äikeil
 Paar sõna saaks öelda vaidsel
 Kodu rida jai leinama maha
 Eturmed, metsad ja neitute raod
 Kommunistid nad rõõvad rõõvis
 Kõnami jagamisel ammu seud
 Kui päikene loojunud oli
 Eha puna vaid loovitas vae
 Suis kätme raudvõle meid vööli
 Kus rahvast oli mureneq Raos.

Meid autodest vaguni aeti
 Kus aitel del trekid olid es
 Ja ukseid meil kinni suis loodi
 Kus kerkud ja röövid olid es
 Vedur vilistas ära sõit-algas
 Ja teadmalusse viis meid ette
 Ja võimsasti mühises otarova
 Val võimsamalt valutas rind
 Jumalaga mu loodumaa kallis
 Kuid tagasi tulema ma püüan
 Kuhu igatses süda ja meel
 Et siin Siberis hulgu me ringi
 Kus orjus on armunud maa
 Ja sootame vabaduse lund
 Et lippu saaks hüisaka me
 Sinimust on me lippude värvis
 Ja valge on vabaduse roit
 Onne, onne Eesti me kodu
 Kuhu varsti saame vabariik me
 Jõpp

Laulu "Siberis" sõnad, mida lauldi vene laulu Brodjaga-hulkur ("Бродяга") viisil.

Kuigi minu ema 1949. a. novembris esitatud avaldus meie vabastamiseks jäeti rahuldumata, lootsime siiski Siberist tagasipöördumisele kogu aeg. Möödus aasta, teine, kolmaski – ei juhtunud midagi. Paljud tegid palvekirju küll Eestisse, küll Moskvasse. Uus lootuskiir tekkis, kui suri Stalin. Peale 1955. a. amnestiat saidki mõned pered vabaks (s.h. 1956.a. ka minu vennanaine).

Minu noormees Endel, kellega ma olin tutvunud Siberisse saabumisel, oli traktorist ja talvel remontis traktorit sovhoosi keskuses. Siis käis ta kodus vaid nädalalõppudel. 12. jaanuaril 1957. a. tuli ta koju ja ütles, et komandant oli saatnud teate vabastustõendi järele minemiseks. Komandant elas Artjomovskis, kuhu oli üle 100 km. Endel tegi mulle ettepaneku abielu registreerida, et siis oleksin ehk ka mina Krasnojarskist vabastusteate saanud. Läksimegi järgmisel päeval naaberkolhoosi külanõukogusse, kuhu oli 6 km. Sõitsime sinna hobureega. Oli pühapäev ja ukseid olid kinni ning me ei saanudki abielu registreerida. Läksime esmaspäeval uuesti. Saime firmast vana trikke täis setuka nimega Parastuha, kes kodust ei tahtnud kuidagi ära minna. Istusime reel ja andsime piitsa, tema aga seisis, lõi tagant üles ja pritsis ree lina täis. Läks edasi ainult siis, kui ise setuka kõrval jooksin, ise hargivaheni lumes. Kuna pakast oli sel päeval 30 kraadi, siis näpistas külm Endli kõrvaile ja põsenukkisid. Lõpuks jõudsime kohale, saime abielutunnistuse kätte ja mõtlesime, et peaks kuidagi seda sündmust tähistama. Ostsime samast kolhoosipoest pudeli likööri "Lõunamine"

Lii ja Endel Siberis.

(muud kraami seal ei olnud võtta ja meie firma poes ei olnud üldse mingisugustki alkoholi). Kodu poole tuli setukas joostes, anna aga piitsa! Mehe kodus võtsime püstijala seistes koos meheemaga paar pitsi likööri ja läksime laiali. Mina olin lüpsinaine ja kiirustasin lõunasele lüpsile. Mees sõitis keskusesse, et edasi sõita juhuslike autodega Artjomovskisse komandandi käest vabastustõendit saama ja sealt edasi Kuragino passilauda. Pass käes, läks Endel

Endli töötraktor TT54.

sovhoosi direktori juurde lõpuarvet saama, aga vastus oli äraütlev. Enne oli vaja traktor ära remontida ja siis alles lubas ta mõelda, kas üldse lubab! Minu mees arutles endamisi, et kui nüüd remondin traktori ära, siis tulevad kevadtööd jne jne ning tööde lõppu polegi näha. Mõni päev hiljem oli kuulda, et direktor lastakse lahti ja Endel läks uuesti tema jutule. Seekord läks hästi, direktor kirjutas lõpuarveavaldusele alla. Milline kergendus, ta ei uskunud isegi, et on vaba!

12. veebruaril 1957. a. alustas Endel emaga tagasisõitu Eestisse. Nad jõudsid Rakveresse 23. veebruaril, mis oli aga Nõukogude Armee aastapäev ja igal pool lehvisid punalipud ning Endel ütles emale, et kodumaale saabumise puhul on nende auks isegi lipud välja pandud! Kõigepealt elasid nad mõned päevad Rakveres Endli vanema venna juures. Vahemärkusena olgu öeldud, et vend jäi küüditamisest maha, kuna viibis sel ajal Lõuna-Eestis mingis puhkekodus. Edasi sõitsid Endel emaga Kohtla-Järvele, kus nad said linna äärde eramajas väikese ahiküttega 9–10m² toa. Tööle sai minu mees Lenini nim. Põlevkivikombinaati, esmalt gaasivabriku tuhalindi tööliseks, hiljem õlivabriku lukkepaks.

Peale 1955. a. amnestia väljakuulutamist esitas vend ka meile vabastuse saamiseks mitmeid avaldusi ja palvekirju nii Eestisse (s.h. ENSV Siseministeeriumile, Ülemkohtule, Ülemnõukogu esimehele) kui ka Moskvasse, isegi Kremli NSVL Ülemnõukogu esimehele sm Vorošilovile. Kõigilt tuli äraütlev otsus. Otsustavaks sai aga avaldus Eesti NSV peaprokurörile. Prokuröri järelevalve tulemuseks oli protest ENSV Ülemnõukogu Kohtukolleegiumile. See aga tähendas minu ja venna viivitamatut vabastamist. Venna sihikindlus viiski selleni, et 27. veebruari 1957. a. tehti meie vabastusotsus, millest teada saime alles 5. märtsil. Nädalapäevad hiljem tuli Krasnojarskist vabastusotsuse teade. Vend sõitis kohe Artjomovskisse tõendi ja Kuragino passilauda passile järele.

Vend abiellus Siberis, kus neile sündis ka kaks last. Vennanaine sai vabastuse 1956. a., aga kuna ta oli lapseootel ja mehel vabastustõendit ei olnud, tuli Siberist ärasõitu oodata veel kuni 1957. a. kevadeni, mil ka meie saime vabaks. Sõitsime vennanaisega juhuslike autodega Kuraginosse passide järele. Siberis oli talvel mägedes pidev pinnatuisk, ka tuuletu ilmaga ja tagasisõidul jäime autoga lumevaalu kinni. Et autot lumest välja saada, pidime vennanaisega autorataste alla oru servalt jändrikuid kaskesid tooma. Nendeni jõudmiseks tuli kuni vöökohani ulatuvas lumes sumada. Sain kõvasti külmetada ja mul oli järgmine päev kõrge palavik, nohu ning köha. Tohterdasin end, kuidas oskasin.

Plaan oli paari päeva pärast teele asuda, aga minu haiguse tõttu lükkus sõit mitme päeva võrra edasi. Enne ärasõitu oli vaja kokku panna ka asjad, mida teele kaasa võtta. Ega meil seal suurt midagi olnudki, panime need kodust saadetud postipakkidesse, mis kokku pannes moodustasid midagi öökapisarnast. Osa asju saatsime postipakkidega ära. Mul oli kodust

kaasa võetud käsiõmblusmasin, mille saatsin enne ärasõitu tädile, kellega olime küüditamise ajal ühes rongis ja kes elas algul meie sovhoosi 2. firmas, kuid hiljem sõitis oma vanema tütre juurde Kommunari Hakasski rajoonis.

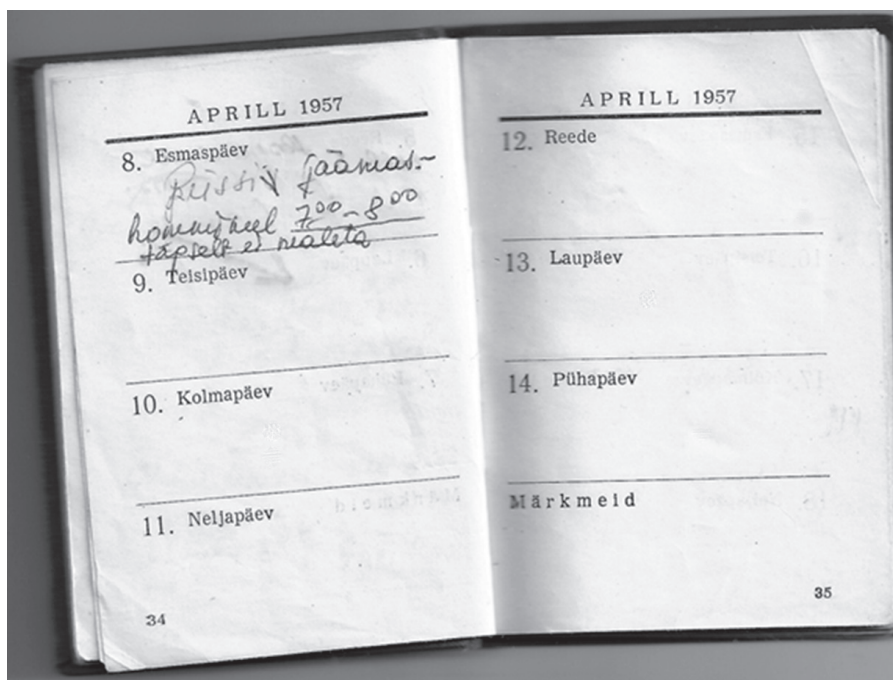
Edaspidi toodud kuupäevad, kellaajad ja summad olid üles tähendatud minu 1957. a. kalender-märkmikus.

Firmast anti meile sovhoosi keskusesse sõitmiseks kutsar hobureega. Alustasime Siberist teekonda Eestisse 29. märtsil 1957. a. kell 16:00. Öö olime keskuse ühiselamus ja teise päeva õhtul kella 19-20 vahel alustasime lahtise veoautoga sõitu 100 km kaugusele Minussinskisse. Vennanaine oli lastega autokabiinis, meie venna ja asjadega autokastis. Öösel kell 1:30 olimegi kohal, aga kus me kuni hommikuni olime, ei mäleta, arvatavasti võõrastemajas. Kell 9:00 sõitsime taksoga 25 km kaugusel asuvasse Abakani. Taksosõidu hind oli 40 rubla. Kuna rongipiletit Moskvasse ei õnnestunud saada, ostime 80 rubla eest rongipiletid Atšinskisse. Sealne raudteejaama saal oli väike, sõitjate pampe oli põrand täis, vaid üks pink oli seina ääres. Pingil istus kahtlase olemisega kotipoiss, endal silmad peas vilamas. Vend naisega läks piletisappa ja mina jäin vennalastega kotihunnikute otsa istuma. Mõne aja pärast tuli vend ja teatas, et tavavagunisse pole pileteid saada, küll aga kupeesse, kui raha juurde juurde saaks. Vennal olid aga rahad otsas. Minul oli mehe lõpuarveraha ja andsin vajamineva summa juurde, et saaksime piletiraha 885 rubla kokku. Ja kojusõitu saigi jätkata! 02. aprillil 1957. a. õhtul kell 20:00 algas songisõit Moskvasse. Peaaegu terve tee oli kupee meie päralt. Ühes vahepeelses jaamas tuli üks meesterahvas meie kupeesse, sõitis mõned jaamavahed ja väljus. Sõidu ajal läks meesterahvaga jutuks. Küsis: kust tulete, kuhu lähete? Saades teada minu ja vennanaise nime, ütles, et teil ju lausa Hiina nimed Lii ja Laidi. 03. aprillil kell 3:00 jõudsime Novosibirskisse, 04. aprillil kell 01:40 Omskisse, kell 19:30 Sverdlovskisse, 05. aprillil Molotovi (vist praegune Perm), kell 07:00 Kirovisse. Moskvasse jõudmise aega ei ole mul meeles. Moskvas tuli meil minna teise vaksalisse, kust väljus rong Leningradi poole. Minu süles oli pooleteiseaastane vennatütar, kes veel iseseisvalt ei kõndinud, vennanaise süles 3-kuune poeg, vennal mõlema käe otsas kohvrid. Moskva linn tundus mulle üsna hirmuäratav ja rahvarohke, laiad mitmerealistid sõiduteed. Hirm tuli peale, et kas jõuame enne üle tee, kui liiklus käima läheb. Moskvast Püssi sõidupiletid maksid 729 rubla. Moskvast sõitsime välja 07. aprilli öösel ja hommikul olime Leningradis. Seal sai vennanaine lastega lastetuppa, kus vennatütar tegi oma elu esimesed sammud.

Leningradis oli mul üks ebameeldiv vahejuhtum. Mul tuli väike häda peale ja läksin jaama taha kõrge kuivanud rohu sisse. Kükitanud, saanud asjaga ühele poole, ilmus välja soliidse välimusega mantli ja kaabuga mees. Mul tekkis selline hirm, et olin kui keravälg tagasi jaamahoones, ega väljunud sealt enne kui rongi peale läksime. Samas lubasin endale, et ma mitte kunagi üle Narva piiri ei lähe, aga murdsin hiljem siiski oma lubadust. Paaril korral käisime mehega ostureisidel Leningradis ja Slantsõs ning korra Zelenogorskis, kus poeg teenis sõjaväes.

Leningradist alustasime sõitu 08. aprilli öösel ja Püssi jõudsime hommikul 7-8 vahel. Terve teekonna jooksul Siberist Eestisse sõime põhiliselt kuiva toitu, sest restoranvagunis olid toidud kallid. Pidime raha kokku hoidma, et kodumaale jõuda. Jaamades, kus rong peatus, müüsid kohalikud keedetud piima, omatehtud sõira, barankasid, mida me siis ostime. Nii tuli odavam välja. Püssi jaamas oli meil vastas ema teine mees Robert üksinda, sest ema oli haigevoitu.

Meilt konfiskeeritud talumaja, mille ehituse isa pooleli jättis 1940. a. aset leidnud sündmuste tõttu, oli maha põletatud. Järel oli vaid laut ja hobusetall saraga, maad olid antud moodustatud Kingisepa nim. kolhoosi käsutusse. Meil vennaga ei olnud mõtteski kolhoosi elama minna. Hiljem läks Aidu-Sooküla ja ümberkaudsed teised külad Aidu karjääri alla, kus nüüd laiub uhke sõudekanal. Könnu talu, kust meid küüditati, oli olnud kolhoosi kontoriks. Hiljem olid mingid kolhoositöötajad selle maja hõivanud. Seega ei saanud ka sinna tagasi minna.

Tagasijõudmise sissekanne 1957. a. kalender-märkmikus.

Mina läksin elama mehe ja meheema juurde Kohtla-Järvele. Läksin tööle Kohaliku Majanduse Kombinaati sekretäriks. 1957. a. lõpul anti meile mehe töö kaudu korter, õigemini 24m² tuba pliidiga, 100 m kaugusele gaasivabrikust ja väävlitsehhist. Kui tuul oli väävlitsehhi poolt, siis ei olnud midagi hingata, et anna kasvõi otsad. Sellistes tingimustes tuli elada meie perel 2 lapsega 5 aastat, kuni mehe töö poolt eraldati uus 3-toaline mugavustega korter nn Hruštšovkas Kohtla-Järve uues linnaosas, mida kutsuti Sotsgorodiks. Peale lastega 6 aastat kodusolemist läksin tööle õmblusvabriku "Virulane" Kohtla-Järve tsehhi. Töötasin vabrikus õmblejana üle 24 aasta kuni pensionile jäämiseni. Minu onu (ema vend), kes oli repressioonide eest põgenenud Kanadasse, saatis 1970. a. lõpul küllakutse. Kuid mulle tuli eitav vastus ja arvan, et põhjuseks võis olla minu ja isaga seotu. Üks ebameeldiv vahejuhtum oli Kiviõli õmblusvabrikus, kus üks komparteisse kuuluv töökaaslane heitis mulle ette, et "Vaata, kust Sa tulid!" Vastas, et "mulle pole vaja meelde tuletada, tean isegi, kust tulin ja olen uhke, et olen õige eestlane, mitte jeestlane".

Venna pere elas ema 2-toalises korteris 3 aastat, kuni vennanaise töökoht eraldas perele 1-toalise pliidiküttega korteri Püssis barakis. Vennanaine töötas ehitustöödel Püssi Elektri-jaama, kust ta ajutiselt verbati (värvati) ka Kohtla-Järvele ja ümbruskonda lõõkehitustele. 60-ndate aastate lõpust töötas vennanaine Kiviõli Keemiakombinaadi keemiatsehhis, hiljem ka transporditsehhis. Vend läks Siberist naasmisel tööle Kiviõli Kaevandusse, kus töötas kuni väljateenitud pensionile jäämiseni. Kaevanduse poolt eraldati perele 2-toaline kõigi mugavustega remontivajav korter nn Hruštšovkasse Kiviõlis. Kuna raha oli vähe, siis läks mitu aastat enne, kui korter sai remonditud ja mööbel sisse ostetud ning Kiviõlisse elama asutud.

Meie suguvõsas on paljud küüditatud (s.h. mõned ka kaks korda), vangistatud, hukatud ja seoses represseerimisohuga põgenenud piiri taha. Nad kõik olid kas ise või nende lähemad ja kaugemad sugulased seotud Eesti riigi kaitse, ülesehitamise, eestluse säilitamise, eduka talumajapidamise või suure tööga saavutatud jõukuse jm aktiivse tegevusega. Kõik repressioonid on tugevalt mõjutanud nende inimeste ja perekondade saatust. Kõige kurvemad on juhtumid, kui inimesed surid või hukati, kellel jäi elu elamata või kellega ei ole saanud kohtuda. Paljud ei saanud kodukohta tagasi pöörduda või ei olnudki kuhugi tulla, sest kodust ei olnud midagi

järele jäänud või elasid seal teised inimesed või ei lubatudki oma kodukohta tagasi pöörduda. Ka õpingud jäid paljudel pooleli, kas siis sellepärast, et enda äraelatamiseks tuli asuda tööle, või et kool asus asumisel elukohast kaugel.

Aga Siberi aeg oli ka paljude rõõmsate ja lõbusate sündmuste rohke. Võib vaid oletada, et Eestis elades ei oleks ehk kokku saanud ei mina oma mehega, ega vend oma naisega. Mina elasin Eestis oma mehest 25 km kaugusel, aga kohtusime 5000 km kaugusel Venemaal ja oleme nüüdseks olnud abielus üle 58. aasta.

Siberisse küüditatud on olnud sitke iseloomuga ja töökad. Nad on suutnud Eestis oma eludega edasi minna, loonud peresid, rajanud kodusid, teinud rasket tööd ja auga välja teeninud oma pensioni. Paljud kaaskannatajad on juba lahkunud, aga allesjäänute vahel on tugev side, mis toob kord aastas kokku Ida-Virumaal, et mälestada lahkunuid ja meenutada möödunut.